

Anticiparea pronominală în română – originea și evoluția fenomenului

Tomasz KLIMKOWSKI*

Keywords: *clitic doubling, pronominal anticipation, Romanian*

În română, ca și în alte limbi romanice, dublarea pronominală trebuie să fi apărut mai întâi ca reluare a complementului direct, în vederea remedierii identității formale dintre subiect și complementul direct, produsă prin pierderea opoziției cazuale nominativ-acuzativ din latină, cu mici excepții, precum pronume personale. Reluarea complementului direct este comună tuturor limbilor romanice și reprezintă o tendință naturală și normală de prevenire a perturbării funcțiilor sintactice într-o topică marcată, inversată:

rom. *Cartea a lăsat-o pe masă.*
it. *Il libro l'ha lasciato sulla tavola.*
fr. *Le livre, il l'a laissé sur la table.*
sp. *El libro lo dejó sobre la mesa.*
port. *O livro deixou-o sobre a mesa.*

Nu era, totuși, o soluție evidentă și singura posibilă, după cum demonstrează exemplele din limba română, care admite antepunerea complementului direct fără reluarea acestuia. Acest caz este, totuși, unul special și trebuie pus în legătură cu influența germanică:

sursilvană *Il cudisch ha el laschau silla meisa.*
germ. *Das Buch hat er auf dem Tisch gelassen.*

Facem abstracție de faptul că în unele limbi, în cazul substantivelor personale sau animate, cel mai ușor confundabile, a acționat în paralel o tendință de introducere a unei mărci suplimentare a complementului direct sub formă de prepoziție (rom. *pe* și sp. *a*), indiferent de topică. În cazul unor astfel de complemente reluarea era, deci, un element redundant:

rom. *Pe studenți i-au prevenit să nu-i aștepte.*
sp. *A los estudiantes los avisaron que no los esperaran.*

Prin analogie cu reluarea complementului direct, trebuie să fi apărut tendința de reluare a complementului indirect, cu toate că acesta era diferențiat formal de subiect și complementul direct ori pe plan morfologic (în română), ori sintactic (în

* Universitatea „Adam Mickiewicz”, Poznań, Polonia.

alte limbi romanice). Cu alte cuvinte, riscul de confuzie era exclus și reluarea complementului indirect reprezenta întotdeauna o redundanță:

rom. *Acestui roman i-a dedicat două cursuri.*
sp. *A esta novela le ha dedicado dos clases.*

rom. *Părinților le scriau în fiecare zi.*
sp. *A sus padres les escribían cada día.*

O altă analogie ar fi constat în transpunerea tiparului sintactic de dublare pronominală în topica nemarcată, ajungându-se astfel la anticiparea complementului. Având în vedere faptul că topica normală, prin caracterul său fix, completată de mijloace morfosintactice, nu permite ambiguități în interpretarea funcțiilor sintactice ale argumentelor predicatului, anticiparea constituie, din nou, o redundanță, atât în cazul complementului direct, cât și indirect. Anticiparea prezintă anumite restricții – la nivel de limbă standard nu apare decât în română și spaniolă, dar și acolo este posibilă, în primul rând, în cazul substantivelor cu caracter uman ~ animat individualizat:

rom. *I-au prevenit pe studenți să nu-i aștepte.*
sp. *Los avisaron a los estudiantes que no los esperaran.*

rom. *Le scriau părinților în fiecare zi.*
sp. *Les escribían a sus padres cada día.*

Totuși, variantele vorbite ale altor limbi romanice sau limbile romanice nou standardizate cunosc o răspândire mai mare a fenomenului, cf. anticiparea unui substantiv inanimat definit:

romană: *Caro principetto, l'ho capita un po' pe vorta la vita tua piccola e malinconica* (Saint-Exupéry 2011) 'Ah, micuțule prinț, ți-am înțeles astfel, încetul cu încetul, mica viață melancolică'.

piemonteză: *Òh, cit prinsì, i l'hai capi pòch pèr vira toa cita vita malinconiosa* (Saint-Exupéry 2000).

Aceste concordanțe sugerează existența în sistemul romanic a unei tendințe de dublare pronominală, realizată ulterior cu un grad diferit de consecvență. Dublarea pronominală, și mai ales anticiparea, din cauza caracterului său pleonastic, este o caracteristică a limbii vorbite care pătrunde mai greu în normele limbii standard. Acestea, în cazul limbilor romanice occidentale, au început să se formeze în Evul Mediu, mai întâi sub influența scolastică (mai ales în cazul limbii italiene, cf. Cortelazzo 1984: 27) și, ulterior, sub influența raționalismului și iluminismului (mai ales în cazul francezei). De aceea, ori surprind numai primul stadiu al fenomenului: reluarea complementului, ori elimină cealaltă ipostază a dublării: anticiparea, din cauza presiunii unor tendințe culte contrare construcțiilor pleonastice considerate ilogice.

Prin influența romanică (sau, mai precis, balcanoromanică) se explică de multe ori apariția fenomenului în limbile balcanice (Weinsberg 1983: 79), care doar ar fi dezvoltat fenomenul, exploatându-l mult mai mult decât limbile romanice occidentale, în special cu privire la anticipare. Variantele standard ale limbilor balcanice contemporane s-au constituit relativ recent pe baza limbii vorbite și în

lipsa unei tradiții literare notabile sau printr-o rupere, uneori destul de radicală, cu tradiția literară anterioară (greacă veche, slavonă). De aceea, normele lor sunt mai puțin restrictive cu privire la dublarea pronominală, inclusiv anticiparea, proprie limbii vorbite. Gramaticalizarea reluării și anticipării este cea mai avansată în albaneză (codificată în forma sa literară actuală abia după cel de-al doilea război mondial, de altfel pe baza dialectului tosc, mai balcanic decât dialectul gheg), în aromână (a cărei variantă scrisă este *in statu nascendi*) și mai ales în macedoneană (ridicată la rangul unei limbi literare abia în secolul al XX-lea). De exemplu, ele admit (albaneza și aromâna) sau chiar reclamă (macedoneana) anticiparea unui complement direct exprimat de un substantiv inanimat definit, deci nu numai de unul uman sau animat individualizat:

alb. (E) *lexon këtë libër?* ‘Citești cartea asta?’
arom. (U) *dhyivăseashti cartea aestă?*
mac. *Дали ја читааш оваа книга?*

alb. *E shoh Drita.* ‘O văd pe Drita.’
arom. *U ved Maria.* ‘O văd pe Maria.’
mac. *Ja гледам Марија.*

Greaca, bulgara și româna reprezintă cazuri speciale. În secolul al XIX-lea și chiar al XX-lea, în perioada elaborării normelor limbii literare moderne, cu toate că învinsese deja ideea de creare a limbii literare pe baza limbii vorbite, populare, ele mai erau tributare unor influențe vechi, cărora li se adăugau și unele noi: celei grecești vechi (în cazul limbii neogrecești), celei slavone și grecești vechi, urmate de cea rusească (în cazul limbii bulgare) și celei slavone, grecești vechi, latine și maghiare, urmate de influența romanică (în cazul limbii române). De aceea, în neogreacă și bulgară, anticiparea are caracter facultativ și se limitează la substantivele animate:

bulg. *Виждам (я) Мария.*
gr. (Τη) *βλέπω τη Μαρία.*

Anticiparea este atestată deja în româna veche (1521–1640), dar se realizează cu o consecvență mai mare abia în a doua parte a acestei perioade (1640–1780) (Frâncu 2009: 174, 177, 350–351, 354). Varianta literară a limbii române din secolul al XIX-lea și al XX-lea reclamă într-un mod mai consecvent reluarea, dar anticiparea complementului este obligatorie, de fapt, numai în cazul pronumelui personal accentuat. În rest, ea are caracter facultativ, și oricum, este limitată la categoria uman ~ animat ~ individualizat, care în cazul complementului direct trebuie marcată în mod obligatoriu de prepoziția *pe*. În ultima vreme, caracterul facultativ al unor cazuri de anticipare se transformă, sub impactul limbii vorbite, posibil în continuarea unor tendințe romanice sau/și balcanice, în unul obligatoriu și în varianta scrisă. În primul rând, nu se acceptă decât construcții precum: *Îl văd pe Ion*, *Îi caut pe colegi*, construcții precum **Văd pe Ion*, **Caut pe colegi* fiind considerate incorecte. În al doilea rând, un caracter obligatoriu îl capătă și anticiparea complementului indirect exprimat de un substantiv cu caracter uman (sau animat, pur și simplu), deci: *Le-a scris părinților* în loc de **A scris părinților*. Un

exemplu foarte elocvent în acest sens îl oferă un manual de limba română pentru străini din anul 2010, în care găsim următorul exercițiu:

Alegeți varianta corectă și explicați de ce ați ales-o:

I-am telefonat lui Eugen – am telefonat lui Eugen.

I-am dat mamei mele o carte – Am dat mamei mele o carte.

L-am văzut pe Ion – Am văzut pe Ion.

Am văzut-o pe Ioana ieri în parc – Am văzut pe Ioana ieri în parc. [...]
(Moldoveanu Pologea 2010: 104)

Din cheia exercițiilor rezultă că autoarea consideră variante corecte numai construcțiile cu anticipare (Moldoveanu Pologea 2010: 189).

Anticiparea complementului direct exprimat de *pe* + substantiv și a complementului indirect cu trăsătura semantică [+uman] devine obligatorie în *Gramatica Academiei* din 2008, ceea ce reprezintă o modificare față de ediția precedentă, în care ambele construcții sunt considerate facultative¹. În schimb, se menține ca facultativă anticiparea unui complement indirect exprimat de un substantiv cu trăsătura semantică [+animat, -uman]. În afară de aceasta, cu toate că *Gramatica Academiei* exclude anticiparea unui substantiv inanimat (GA II 2008: 434–435), uzul lingvistic arată că se poate anticipa și un complement indirect exprimat de unele substantive care nu au caracter uman sau animat, mai ales instituții, țări, dar, în același timp, unele substantive comune. Această extindere pornește probabil de la ideea de umanizare sau animizare a acestor substantive sau rezultă din perceperea lor ca puternic individualizate:

Noul produs lansat îi face concurența lui Apple!

(<http://www.amigio.ro/miscare-surprinzatoare-din-partea-brandului-nokia-noul-produs-lansat-ii-face-concurența-lui-apple/>)

O carte minunată pentru care îi mulțumim editurii Gama!

(<http://www.laurafrunza.com/2014/12/13/atinge-copacul-fermecat-editura-gama/>)

Drept care părerea mea este că ce-i lipsește României pentru a fi o țară perfectă azi este un om, un eveniment sau un tremur care să oprească această coborîre în derizoriu.

(<http://dilemaveche.ro/sectiune/ieri-vedere-azi/articol/ce-i-lipseste-romaniei-fi-tara-perfecta>)

Același lucru se referă la complementul indirect popular introdus de prepoziția *la*:

I-am spus la mama.

(https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=242467475891859&id=151229338349007)

Da-i drumul la poveste!

(http://www.observatorcultural.ro/Da-i-drumul-la-poveste*articleID_13193-articles_details.html)

Aceste tendințe se reflectă, în primul rând, în limba vorbită, dar pătrund treptat și în limba scrisă, chiar în registrele formale ale acesteia, printre altele, în

¹ Existența unei reguli noi în această privință a fost observată deja de Coteanu 1963.

limbajul juridic. O evoluție în acest sens se poate observa, de exemplu, în textul *Codului de procedură penală*. În vechiul cod (cel din 1968), anticiparea complementului direct introdus de *pe* alternează cu lipsa anticipării, iar anticiparea complementului indirect nu apare deloc:

Organele judiciare au obligația să-l încunoștințeze, de îndată și mai înainte de a-l audia, pe învinuit sau pe inculpat despre fapta pentru care este cercetat, încadrarea juridică a acesteia și să-i asigure posibilitatea pregătirii și exercitării apărării (CPP 1968: art. 6, 3).

În cursul judecății, apărătorul are dreptul să asiste pe inculpat, să exercite drepturile procesuale ale acestuia, iar în cazul când inculpatul este arestat, să ia contact cu acesta (CPP 1968: art. 172, 7).

La prezentarea materialului de urmărire penală, procurorul este obligat să prezinte învinuitului sau inculpatului procesele-verbale în care sunt redată conținutul înregistrate și să asigure, la cerere, ascultarea acestora (CPP 1968: art. 91³, 4).

În noul cod (cel din 2014), anticiparea complementului direct introdus de *pe* este generală, dar, în continuare, nu este atestată anticiparea complementului indirect:

În vederea soluționării contestației formulate de procuror, instanța ierarhic superioară este obligată să îl citeze pe suspect sau inculpat (NCPP 2014: art. 179, 15).

Organul judiciar comunică suspectului sau inculpatului calitatea în care este ascultat (NCPP 2014: art. 100, 1).

Înlocuirea se dispune, cu citarea expertului, prin ordonanță de către procuror sau prin încheiere de către instanță, care se comunică asociației sau corpului profesional de care aparține expertul (NCPP 2014: art. 169, 2).

În schimb, într-un document juridic afișat pe site-ul Uniunii Europene, există cazuri de anticipare a complementului indirect, dar numai atunci când acest complement este un substantiv cu caracter uman, chiar indefinit:

Îndeplinirea formalităților de obținere a unui permis de ședere nu îl împiedică pe solicitant să ocupe imediat locul de muncă prevăzut în contractul pe care l-a încheiat (Decizia 2011: art. 6, 7).

Cu toate acestea, autoritățile competente din statul în cauză pot emite lucrătorului frontieră care desfășoară o activitate independentă un permis special valabil pentru o perioadă de cel puțin cinci ani [...] (Decizia 2011: art. 13, 2).

Un permis de ședere valabil nu îi poate fi retras unui lucrător salariat numai pe motivul că acesta nu mai lucrează, fie pentru că are incapacitate temporară de muncă din cauza unui accident sau a unei boli, fie pentru că se află în șomaj involuntar, astfel cum o atestă biroul competent de ocupare a forței de muncă (Decizia 2011: art. 6,6).

În cazul în care piața forței de muncă din Elveția sau din oricare nou stat membru care a pus în aplicare măsurile tranzitorii este sau riscă să fie grav perturbată, Elveția sau statul membru în cauză notifică această situație Comitetului mixt, până la 31 mai 2009 (Decizia 2011: art. 2, b).

Cel mai ușor de urmărit este evoluția fenomenului în limbajul religios, comparându-se versiunile succesive ale acelorași fragmente din Biblie. Între secolul al XVI-lea și al XX-lea, anticiparea practic nu apare în cazul substantivelor, dar se

generalizează destul de repede la pronumele personale accentuate (a căror folosire este din ce în ce mai rară, începând să predomine construcții neutre, fără emfază, cu pronume neaccentuate):

Iosif, bărbatul ei, drept fu și nu vreaia să o oblicească, ce vrea furiș să o lase ea (TC 1561: Mt 1, 19).

*Acia el cugetă, iată îngerul Domnului ivi-se în somn, grăi: „Iosife, fiul lu David, nu te teame a **prîimi Maria**, muiarea ta; ce e amu întru ea să nască de Duhul Sfânt iaste”* (TC 1561: Mt 1, 20).

*Sculă-se Iosif den somn și feace ca zise lui îngerul Domnului și **prîimi muiarea lui*** (TC 1561: Mt 1, 24).

*Și nu știa ea până **născu fiul lui** dentăiu și zise numele lui Isus* (TC 1561: Mt 1, 25).

*Deca muri Irod, iată îngerul Domnului în somn **ivi-se lu Iosif** întru Eghipet* (TC 1561: Mt 2, 19).

*Atunce **grăi ucenicilor lui**: „Secerăciune e multă și lucrători puțini”* (TC 1561: Mt 9, 37).

Iară Iósif, bărbatul ei, fiind drept și nevrînd să o vădească pre ea, vru să o lase pre ascuns (B 1688: Mt 1, 19).

*Și cugetînd el acêstea, iată îngerul Domnului **i să arătă lui** în vis, grăind: „Iósife, fiiul lui David, nu te tême a **lua pre Măriia**, muiêrea ta, că cel născut întru ea den Duhul Sfînt iaste”* (B 1688: Mt 1, 20).

*Și sculîndu-se Iósif den somn, au făcut cum au poruncit îngerul Domnului și **luo pre muiêrea lui*** (B 1688: Mt 1, 24).

*Și nu o cunoscu pe ea pînă unde **au născut pre fiiul ei** cel născut dentîiu și chemă nume lui Iisus* (B 1688: Mt 1, 25).

*Iară deaca muri Irod, iată, îngerul Domnului în vis **să arată lui Iosif** în Eghipet* (B 1688: Mt 2, 19).

*Atunci **zise ucinicilor Lui**: „Iată, săcerătură e multă, iară lucrători-s puțini”* (B 1688: Mt 9, 37).

Iară Iosif, bărbatul ei, drept fiind și nevrînd a o vădi, au vrut într-ascuns a o lăsa (B 1760-61: Mt 1, 19).

*Iară aceastea el gîndind, iată îngerul Domnului i s-au arătat în somn, zicînd: „Iosife, fiiul lui David, nu te teame a **lua pre Maria** muiarea ta, că ce s-au născut într-însa din Duhul Sfînt iaste”* (B 1760-61: Mt 1, 20).

*Și, sculându-să Iosif din somn, au făcut precum i-au poruncit îngerul Domnului și **au luat muiarea sa*** (B 1760-61: Mt 1, 24).

*Și nu o cunoștea până când **au născut pre fiiul său** cel întăiu născut și au chemat numele lui Isus* (B 1760-61: Mt 1, 25).

Iară, deacă au murit Irod, iată, îngerul Domnului **s-au arătat** în somn **lui Iosif** în Eghipt (B 1760-61: Mt 2, 19).

Atunci **au zis ucenicilor Săi**: „Săceriș, adecă, mult e, iară lucrători puțini” (B 1760-61: Mt 9, 37).

Iară Iosif, bărbatul ei, fiind drept, și nevrând să o vădească pre ea, au vrut pe ascuns să o lasă (B 1795: Mt 1, 19).

Și, cugetând el aceastea, iată, îngerul Domnului prin vis **s-au arătat lui**, zicând: „Iosife, fiul lui David, nu te teme **a lua pre Mariia**, muierea ta, că ce s-au născut într-însa din Duhul Sfânt easte” (B 1795: Mt 1, 20).

Și, sculându-să Iosif din somn, au făcut precum i-au poruncit îngerul Domnului și **au luat pre muierea sa** (B 1795: Mt 1, 24).

Și **nu o au cunoscut prea ea până ce au născut pre Fiiul său**, Cel Întâiu-Născut, și au chemat numele Lui Iisus (B 1795: Mt 1, 25).

Iară, deaca au murit Irod, iată, îngerul Domnului, în vis, **s-au arătat lui Iosif** în Eghipt (B 1795: Mt 2, 19).

Atunci, **au zis ucenicilor Săi**: „Iată, săcerișul easte mult, iară lucrători puțini” (B 1795: Mt 9, 37).

Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind și **nevrând s'o vădească pre ea, a vrut pre ascuns s'o lase pre dânsa** (B 1838: Mt 1, 19).

Și aceastea gândind el, iată îngerul Domnului în vis s'arătat lui, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme **a lua pre Maria**, muierea ta, că ce s'a zămislit întrânsa, din Duhul Sfânt este (B 1838: Mt 1, 20).

Și sculându-se Iosif din somn, a făcut precum i a poruncit lui îngerul Domnului, și **a luat pre muierea sa** (B 1838: Mt 1, 24).

Și **nu o a cunoscut pre ea, până ce a născut pre fiul său cel întâinăscut**, și a chiebat numele lui Iisus (B 1838: Mt 1, 25).

Iar după ce s'a sfârșit Irod, iată îngerul Domnului în vis **se arată lui Iosif** în Eghipt (B 1838: Mt 2, 19).

Atunci **a zis ucenicilor lui**: iată săcerișul este mult, iar lucrătorii puțini (B 1838: Mt 9, 37).

Iar Iosif bărbatul ei, drept fiind și nevoind s'o vădească, se hotărî s'o părăsească în ascuns (B 1874: Mt 1, 19).

Acestea cugetând în sine, iată îngerul Domnului i-se arată în vis, zicând: „Iosife, fiul lui David, nu te teme, **a-ți lua femeie pe Maria**, pentru că cel născut în ea este din duh sfânt” (B 1874: Mt 1, 20).

Și deșteptându-se Iosif din somn, făcu cum îi porunci îngerul Domnului, și **luă pe femeia sa** (B 1874: Mt 1, 24).

Și n'o cunoscu pe dânsa până ce născu fiu; și chemă numele lui Iisus (B 1874: Mt 1, 25).

Iar sfârșindu-se Irod, iată îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif în Egipt (B 1874: Mt 2, 19).

Atuncia zise ucenicilor săi: secerișul este mult, iar lucrători puțini (B 1874: Mt 9, 37).

Iosif, bărbatul ei, era un om neprihănit, și nu voia s'o facă de rușine înaintea lumii; de aceea și-a pus de gând s-o lase pe ascuns (B 1921: Mt 1, 19).

Dar pe când se gădea el la aceste lucruri, i s-a arătat în vis un înger al Domnului, și i-a zis: „Iosife, fiul lui David, nu te teme să ieși la tine pe Maria, nevastă-ta, căci ce s'a zămislit în ea este dela Duhul Sfânt” (B 1921: Mt 1, 20).

Când s'a trezit Iosif din somn, a făcut cum îi poruncise îngerul Domnului; și a luat la el pe nevastă-sa (B 1921: Mt 1, 24).

Dar n'a cunoscut-o, pînă ce ea a născut un fiu. Și el i-a pus numele Isus (B 1921: Mt 1, 25).

După ce a murit Irod, un înger al Domnului se arată în vis lui Iosif, în Egipt (B 1921: Mt 2, 19).

Atunci a zis ucenicilor Săi: „Mare este secerișul, dar puțini sînt lucrătorii!” (B 1921: Mt 9, 37).

Iosif, bărbatul ei, fiind om drept, nevrînd s'o vădească, și-a pus în minte s'o lase în ascuns (B 1938: Mt 1, 19).

Ci cugetînd el aceasta, iată îngerul Domnului i se arată în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme a lua pe Maria, femeia ta, că ce s'a zămislit într'însa este din Duhul Sfânt (B 1938: Mt 1, 20).

Deșteptîndu-se din somn, Iosif făcu așa precum i-a poruncit îngerul Domnului, și luă la el pe femeia sa (B 1938: Mt 1, 24).

Și n'a cunoscut-o pe ea până ce a născut pe fiul său cel întâi născut și a chemat numele lui: Iisus (B 1938: Mt 1, 25).

După moartea lui Irod, iată că îngerul Domnului se arată în vis lui Iosif, în Egipt (B 1938: Mt 2, 19).

Atunci zis-a ucenicilor lui: Secerișul e mult, dar lucrătorii sunt puțini (B 1938: Mt 9, 37).

La sfârșitul secolului al XX-lea și la începutul secolului al XXI-lea, are loc o schimbare radicală în această privință. Pe când versiunea din 1994 urmează modelul traducerilor din prima jumătate a secolului (B 1921, B 1938), traducerile recente, de la începutul secolului nostru, aplică modelul care pare să fi învins în limba vorbită a ultimelor decenii:

Iosif, logodnicul ei, drept fiind și nevrînd s-o vădească, a voit s-o lase în ascuns (B 1994: Mt 1, 19).

Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s-a arătat în vis, grăind: Iosife, fiul lui David, nu te teme **a lua pe Maria**, logodnica ta, că ce s-a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt (B 1994: Mt 1, 20).

Și deșteptându-se din somn, Iosif a făcut așa precum i-a poruncit îngerul Domnului și **a luat la el pe logodnica sa** (B 1994: Mt 1, 24).

Și fără să fi cunoscut-o pe ea Iosif, Maria **a născut pe Fiul său** Cel Unul-Născut, Căruia I-a pus numele Iisus (B 1994: Mt 1, 25).

După moartea lui Irod, iată că îngerul Domnului s-a arătat în vis lui Iosif în Egipt (B 1994: Mt 2, 19).

Atunci **a zis ucenicilor Lui**: Secerișul e mult, dar lucrătorii sunt puțini (B 1994: Mt 9, 37).

Iar Iosif, bărbatul ei, drept fiind și nevrând s-o dea el în vileag, a vrut s-o lase pe ascuns (B 2001: Mt 1, 19).

Și cugetând el acestea, iată îngerul Domnului i s'a arătat în vis, grăind: „Iosife, fiul lui David, nu te teme **s'o iei pe Maria** drept femeia ta, fiindcă ceea ce s'a zămislit într-însa este de la Duhul Sfânt” (B 2001: Mt 1, 20).

Și trezindu-se Iosif din somn, a făcut așa cum i-a poruncit îngerul Domnului și **a luat-o la sine pe femeia sa** (B 2001: Mt 1, 24).

Și nu a cunoscut-o până ce ea **L-a născut pe Fiul ei**. Și **I-au pus Acestuia** numele Iisus (B 2001: Mt 1, 25).

După moartea lui Irod, iată îngerul Domnului i s'a arătat în vis lui Iosif, în Egipt (B 2001: Mt 2, 19).

Atunci **le-a zis ucenicilor Săi**: „Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini” (B 2001: Mt 9, 37).

Iosif însă, soțul ei, era un om drept și nu voia s-o facă de rușine înaintea lumii. De aceea el și-a propus s-o părăsească pe ascuns (B 2007: Mt 1, 19).

Dar în timp ce se gândea el la aceste lucruri, iată că un înger al Domnului i s-a arătat în vis și i-a zis: „Iosif, fiu al lui David, nu te teme **s-o iei pe Maria** de soție, căci ce s-a conceput în ea este de la Duhul Sfânt!” (B 2007: Mt 1, 20).

Când Iosif s-a trezit din somn, a făcut așa cum i-a poruncit îngerul Domnului. El a luat-o de soție (B 2007: Mt 1, 24).

Dar n-a cunoscut-o până când ea **nu a dat naștere unui Fiu**. Și el I-a pus numele Isus (B 2007: Mt 1, 25).

După ce a murit Irod, un înger al Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, în Egipt (B 2007: Mt 2, 19).

Atunci **le-a zis ucenicilor Săi**: „Secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini” (B 2007: Mt 9, 37).

Iosif, soțul ei, fiind drept și nevoind s-o denunțe, a vrut să o lase în ascuns (B 2013: Mt 1, 19).

Cugetând el la acestea, iată că un înger al Domnului i-a apărut în vis, spunându-i: „Iosif, fiul lui David, nu te teme să o iei pe Maria, soția ta, căci ceea ce s-a zămislit în ea este de la Duhul Sfânt” (B 2013: Mt 1, 20).

Trezindu-se din somn, Iosif a făcut după cum i-a poruncit îngerul Domnului și a luat-o la sine pe soția lui (B 2013: Mt 1, 24).

Și nu a cunoscut-o până când ea a născut un fiu. Și i-a pus numele Isus (B 2013: Mt 1, 25).

După ce a murit Irod, iată că îngerul Domnului i s-a arătat în vis lui Iosif, în Egipt (B 2013: Mt 2, 19).

Atunci le-a spus discipolilor săi: „Secerișul este mare, însă lucrătorii sunt puțini” (B 2013: Mt 9, 37).

În traduceri recente, anticiparea devine nu doar mai consecventă, ci și mai frecventă, mai ales în cazul obiectului indirect, prin aplicarea ei la substantive nu doar cu caracter uman, ci și animat, și – în traducerea lui Anania (B 2001) – prin extinderea ei la substantive inanimite, animate sau umanizate:

Și s-au închinat balaurului, fiindcă i-a dat fiarei stăpânirea; și s-au închinat fiarei, zicând: Cine este asemenea fiarei și cine poate să se lupte cu ea? (B 1994: Ap 13, 4).

Cine are urechi să audă ceea ce Duhul zice Bisericii: Celui ce va birui îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu (B 1994: Ap 2, 7).

Strigând munților și stâncilor: Cădeți peste noi și ne ascundeți pe noi de fața Celui ce șade pe tron și de mânia Mielului (B 1994: Ap 6, 16).

Și i s-au închinat Balaurului, pentru că el i-a dat Fiarei stăpânirea; apoi i s'au închinat Fiarei, zicând: „Cine-i asemenea Fiarei și cine poate să se războiască împotriva-i?...” (B 2001: Ap 13, 4).

Cel ce are urechi, să audă ce Duhul le zice Bisericii: Biruitorului, lui îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în raiul lui Dumnezeu (B 2001: Ap 2, 7).

[S]-au ascuns în peșterile și-n stâncile munților, strigându-le munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne de fața Celui ce șade pe tron și de mânia Mielului” (B 2001: Ap 6, 16).

Și i s-au închinat balaurului, pentru că el îi dăduse autoritate fiarei. Ei s-au închinat și fiarei, zicând: „Cine este ca fiara și cine se poate război cu ea?!” (B 2007: Ap 13, 4).

Cel ce are urechi, să audă ce zice bisericii Duhul! „Celui ce învinge îi voi da să mănânce din pomul vieții, care se află în Raiul lui Dumnezeu” (B 2007: Ap 2, 7).

Ei ziceau munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne de fața Celui Ce șade pe tron și de mânia Mielului” (B 2007: Ap 6, 16).

Și au început să se prosterne înaintea dragonului pentru că **a dat** autoritate **Fiarei** și să se prosterne și înaintea Fiarei, spunând: „Cine este asemenea Fiarei și cine poate să se lupte cu ea?” (B 2013: Ap 13, 4).

Cine are urechi să audă ceea ce Duhul **spune Bisericii**: celui care învinge îi voi da să mănânce din pomul vieții, care este în paradisul lui Dumnezeu (B 2013: Ap 2, 7).

[S]punând munților și stâncilor: „Cădeți peste noi și ascundeți-ne de fața celui care șade pe tron și de mânia Mielului” (B 2013: Ap 6, 16).

Așadar, limbajul religios, care în general este mai conservator și arhaizant prin natura sa, nu doar în domeniul lexicului, ci și în privința structurilor folosite, se adaptează noilor tendințe privitoare la anticipare chiar mai repede decât limbajul juridic.

În concluzie, anticiparea din limba română se află în plină expansiune, demonstrată de cel puțin trei aspecte:

1) folosirea mai consecventă a anticipării în general – evoluția de la facultativ la obligatoriu în cazul unor grupuri de exponenți ai complementului direct și indirect;

2) folosirea mai frecventă a anticipării – extinderea de la uman și animat la animizat și umanizat ca trăsătură semantică a exponentului complementului anticipat, mai ales în cazul complementului indirect;

3) folosirea anticipării în mai multe variante diastratice, diafazice și diamezice ale limbii române contemporane – extinderea de la informal la formal, de la vorbit la scris.

Bibliografie

a. Izvoare

CPP 1968: *Codul de procedură penală*, București, Editura Hamangiu, 2011.

Decizia 2011: *Decizia nr. 1/2011 a Comitetului Mix UE-Elveția din 18 ianuarie 2011*, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/?uri=CELEX%3A22011D0159&from=PL&lang3=choose&lang2=choose&lang1=RO>

Moldoveanu Pologea 2010: Mona Moldoveanu Pologea, *Limba română pentru străini. Caiet de exerciții*, București, Editura Cheiron.

NCPP 2014: *Noul cod de procedură penală*, 2014, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/120611>

Saint-Exupéry 2011: Antoine de Saint-Exupéry, *Er Principetto*, trad. Maurizio Marcelli & Accademia Romanesca, Roma, Massimiliano Piretti Editore, 2011, <http://www.petit-prince.at/pp-romanesco.htm>

Saint-Exupéry 2000: Antoine de Saint-Exupéry, *Èl Cit Prinsi*, trad. Gianluca Perrini, Turin, Gioventura Piemontèisa, 2000, <http://www.petit-prince.at/pp-piemontes.htm>

Traduceri ale Bibliiei:

T 1560-61: Florica Dimitrescu (ed.), *Tetraevanghelul tipărit de Coresi, Brașov 1560-1561, comparat cu Evangheliarul lui Radu de la Mănăcești, 1574*, București, Editura Academiei RSR, 1963.

B 1688: Eugen Munteanu (coord.), *Biblia 1688 (Biblia de la București)*, trad. frații Greceanu, XXIII-XXIV, Iași, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, 2015.

B 1760-61: Camil Mureșanu, Ioan Chindriș (ed.), *Biblia Vulgata, Blaj 1760-1761*, vol. 5, București, Editura Academiei, 2005.

- B 1795: *Biblia de la Blaj 1795*, trad. Samuil Micu, Roma, 2000.
NT 1838: *Noul Testament al Domnului și Mântuitorului nostru Iisus Hristos*, Smirna, Tipografia lui Ant. Damian.
B 1874: *Sfânta Scriptura a Vechiului și Noului Testament*, Iași, Societatea Biblică pentru Britania și Străinătate, 1874 (ed. București, 1921).
B 1921: *Biblia sau Sfânta Scriptură a Vechiului și Noului Testament*, trad. Dumitru Cornilescu, Societatea Evanghelică Română.
B 1938: *Biblia adică Dumnezeiasca Scriptură a Vechiului și a Noului Testament*, trad. Vasile Radu, Gala Galaction, București, Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II”.
B 1994: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, București, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române.
B 2001: *Biblia sau Sfânta Scriptură*, trad. Bartolomeu Valeriu Anania, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București.
B 2007: *Biblia, noua traducere în limba română*, Oradea.
B 2013: *Biblia (Biblia Romano-Catolică)*, trad. Alois Bulai, Eduard Patrașcu, Iași, Sapientia.

b. Literatură secundară

- Cortelazzo 1984: Manlio Cortelazzo, *Perché a mí me gusta sì e a me mi piace no?*, „Umgangsprache in der Iberoromania. Festschrift für Heinz Kröll”, Tübingen, Gunter Narr.
Coteanu 1963: Ion Coteanu, *Anticiparea complementului prin pronume, o regulă gramaticală nouă?*, „Limba română”, XII, 1963.
Frâncu 2009: Constantin Frâncu, *Gramatica limbii române vechi (1521-1780)*, Iași, Casa Editorială „Demiurg”.
GA II 2008: Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, vol. II, *Enunțul*, București, Editura Academiei Române.
Weinsberg 1983: Adam Weinsberg, *Językoznawstwo ogólne*, Warszawa, Państwowe Wydawnictwo Naukowe.

Pronominal Anticipation in Romanian – the Origin and Evolution of the Phenomenon

The pronominal anticipation of the direct and indirect object in the Romance languages, especially in Balkan and Iberian Romance, seems to have appeared analogically to the pronominal repetition, introduced in the word order. It is also specific to the Balkan Sprachbund (possibly, under the influence of Balkan-Romance), where it is even more consequent and frequent, mainly in Macedonian, Aromanian and Albanian. The pronominal anticipation was registered in old Romanian already, yet it began to be avoided in literary Romanian, notably in formal (legal, scientific) and religious texts. However, in the contemporary written language, it becomes more consequent, or even compulsory, and also more frequent, due to the extension of the semantic criteria of its usage, especially in case of the indirect object. This also applies to the religious language, which can be easily demonstrated by the comparison of the successive Bible translations from the last centuries.